

Atatürk'e Gazilik Unvanı ve Mareşallik Rütbesinin Verilmesi

Büyük Millet Meclisi tarafından Atatürk'e gazilik unvanı ve mareşallik rütbesinin verilmesi, Sakarya Meydan Muharebesi sonrasında gerçekleşmiştir. Başkomutan Atatürk, cepheye gitmeden önce attan düşerek yaralanmışsa da bu onu 12 Ağustos'ta cephede olmaktan alıkoyamamıştır. 13 Ağustos 1921'de yürüyüşe geçen Yunan Ordusu ilk defa 17-18 Ağustos'ta Türk Ordusu ile karşılaşmıştır. Ancak taktik gereği Türk kuvvetleri oyalama muharebeleri yapmış, ilerlemeyi geciktirmiştir. Bu durum Yunanlılar Sakarya kıyısına gelene kadar devam etmiştir. Yunan Ordusu, Türk kuvvetlerinin sol kanadını kuşatarak bu kısmını yok etmek ve Ankara'ya ulaşmak amacıyla 23 Ağustos'ta 100 km'lik cephede savaşı bütün şiddeti ile başlatmıştır. "Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O satih bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz. Onun için küçük büyük her birlik bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük büyük her birlik, ilk durabildiğı noktada yeniden düşmana cephe kurup savaşa devam eder. Yanınızdaki birliğin çekilmeye mecbur olduğunu gören birlikler ona tabi olamaz. Bulunduğı mevzide sonuna kadar dayanmaya ve karşı koymaya mecburdur." İşte o zamana kadar bilinen tüm askerî stratejileri alt üst eden bu taktik sayesinde; silah, personel ve top sayısı açısından üstün olan düşman yıpratılmış, şaşkına çevrilmiş ve yapılması planlanan manevralarda kararsızlığa sevk edilmesi sağlanmıştır. Muharebenin her safhasında uygulanan bu taktiğin en güzel örneğı Çal Dağı'nda yaşanmıştır. Harita üzerinde kritik bir arazi kesimi olarak görülen Çal Dağı'nın kaybedilmesi, askerî stratejiler açısından muharebenin kaybedilmesi anlamına gelebilirdi. Ancak Atatürk'ün, "Bir asker her yerde muharebe eder. Tepenin üstünde, tepenin altında, derenin içinde de muharebe eder." ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, o an için Çal Dağı'nın düşman eline geçmesinin muharebenin tümünü etkilemesine izin verilmemiştir. 6 Eylül günü cephe gelişmelerini ve bazı emareleri değerlendiren Atatürk, düşman taarruzunun doruk noktasına ulaştığını görerek, karşı taarruzu başlatmış ve düşmanı 13 Eylül'de Sakarya Nehri batısına atmıştır. Aynı gün düşman ordusunun mağlup edildiğı bir telgrafla Meclis'e bildirilmiş, "En son Yunanlıyı yok etmek için genel seferberlik ilânı" konulu ayrı bir telgraf da tüm bakanlıklar ile ast birliklere tebliğ edilmiştir. Savaş ve muharebe demek; yalnız iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla, bütün maddi ve manevi kuvvetleriyle, birbirleriyle karşı karşıya gelmesi ve birbirleriyle vuruşması demektir. Bu nedenle, Türk Milleti cephede bulunan ordu kadar duygu, düşünce ve hareket bakımından da savaşla ilgilenmeliydi. Yalnız düşman karşısında bulunanlar değil köyünde, evinde, tarlasında bulunan herkes milletin her ferdi silahla vuruşan savaşçı gibi kendini görevli sayarak bütün varlığını yalnız mücadeleye vermeliydi. Bütün maddi ve manevi varlığını vatan savunmasına vermekte ağır davranan ve titizlik göstermeyen milletler savaşı gerçekten göze almış ve başarabileceklerine inanmış sayılmazlar. Bu düşünceden hareket eden Atatürk, 14 Eylül'de Yunan kuvvetini kırmak maksadıyla hazırlandığını belirttiğı ve "...Hiç kimsenin hakkına saldırmak istemediğimiz gibi, diğerleri tarafından da hayat ve istiklâl hakkımıza riayet olunmasından başka bir davamız yoktur. Ulusal sınırlarımız içinde yabancı karışmasından kurtulmuş olarak her uygar ulus gibi hür yaşamaktan başka amacı olmayan Türk Ulusu'nun hukukî hakkı sonuçta insanlık ve uygarlık tarafından teslim olunacaktır. Ancak silahlarımızı amacımızı, bütün bütün sağlandıktan sonra bırakacağız..." hususlarını ifade ettiğı beyannamede, bağımsızlık yönündeki kararlılığını bir kez daha vurgulamıştır. Sakarya zaferi, Fransızlarla Ankara Antlaşması, Sovyet Rusya ile Kars Antlaşması'nın imzalanması gibi dış politikada Türkiye lehine önemli sonuçlar doğurmuştur. 19 Eylül 1921 tarihinde Meclis'te gerçekleşen görüşmelerde Atatürk, Sakarya Meydan Muharebesi'nin cereyanı ve Türk milletinin bağımsızlık yolundaki kararlılığı hakkında izahat vermiş, konuşmasının sonunda, Meclis'e, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'ya, Garp Cephesi

Komutanı İsmet Paşa'ya, Millî Savunma Bakanı Refet Paşa'ya, tüm subay ve erlere teşekkürlerini sunmuştur. Sakarya zaferinin ardından Karesi milletvekili Vehbi Bey tarafından verilen "Başkomutan Atatürk'ün beyanatının aslı ile beraber Fransızca tercümesinin derhâl bastırılarak bütün dünyaya ilân edilmesine" dair takdir oy birliğiyle kabul edilmiştir. Atatürk'e, "Gazilik unvanı ve mareşallik rütbesinin verilmesine" ilişkin olarak; Genelkurmay Başkanı ve Kozan milletvekili Fevzi Paşa ile Garp Cephesi Komutanı ve Edirne milletvekili İsmet Paşa tarafından müştereken, Saruhan milletvekili İbrahim Süreyya Bey tarafından 62 milletvekilini temsilen, Erzurum milletvekili Durak Bey, Aydın milletvekili Tahsin Bey, Siirt Milletvekili Halil Hulki Efendi tarafından da münferiden olmak üzere toplam beş takdir verilmiştir. Müzakeresine geçilen, "Büyük Millet Meclisi Reisi Başkumandan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Gazilik unvanı ita ve Rütbe-i Müşiri tevcihine dair kanun Birinci Madde: Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Başkumandan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Gazilik unvanı ita (verilmesi) ve rütbe-i müşiri (mareşallik rütbesi) tevcih olunmuştur. İkinci Madde: İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'iyül-icradır (yürürlüktedir). Üçüncü Madde: İşbu kanun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur." şeklindeki kanun teklifi, oy birliği ile kabul edilerek 19 Eylül 1921 tarihi itibarıyla 153 numaralı kanun olarak yürürlüğe girmiştir. Atatürk, Meclis'in iradesiyle kuvvet bulan Ordu sayesinde bu başarının gerçekleştiğini, Meclis tarafından kendisine yapılan taltifin asıl muhatabının Türkiye Büyük Millet Meclisi Ordusu olduğunu belirterek, Ordu ve kendi namına, Meclis'e teşekkür etmiştir. Atatürk ayrıca, "Sakarya Meydan Muharebesi sonuna kadar askerî bir rütbesinin olmadığını, Osmanlı Devleti'nin rütbesinin, yine o devlet tarafından geri alındığının bilindiğini" ifade etmiştir. Kendisine Gazi unvanı ve Mareşallik rütbesinin verilmesi üzerine, ordu hakkında duyduğu takdir, hayret, minnet ve şükranı, ordunun her ferdi ile ülkenin her tarafından duyulacak kadar yüksek sesle söylemeye lüzum gören Atatürk, 20 Eylül 1921'de orduya verdiği beyannamede, Sakarya'da gösterdikleri kahramanlıklardan ötürü komutanlara, subaylara ve erlere ayrı ayrı teşekkür etmiş ve "...Dünyanın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rastlanmamıştır. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük payı senindir..." sözleriyle, Türk askerinin mağlup edilmesi mümkün olmayan niteliğini ortaya koymuştur. Atatürk ayrıca; "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kendisi hakkında yeni bir rütbe ve unvan ile beliren iltifat ve teveccühün doğrudan doğruya orduya dayandığını; milletin verdiği bu rütbe ile yükselen ordunun en şerefli, en ulu bir savaş ile seçkin olan yine Türk ordusu olduğunu; ordunun kahramanlıklarıyla gösterdiği nihayetsiz fedakârlıklar pahasına kazanılan bu büyük zaferin millet tarafından takdirini gösteren bu rütbe ve unvanı ancak orduya bağlayarak bütün askerlik yaşamının en büyük iftihar kaynağı olarak taşıyacağını," ifade etmiştir. Atatürk'ün büyük askerî dehasının bir kez daha ispatı olan Sakarya zaferi neticesinde, kendisine tevcih edilen gazilik unvanı ve mareşallik rütbesini, zaferde payı olan her fert, komutanlık ve kurumla kısacası Türk milleti ile paylaşan Atatürk zafer sarhoşluğuna kapılmamış; muharebenin kazanıldığı hemen ilk gün ve sonrasında aldığı tedbirler ve yayımladığı tebliğler ile barış yanlısı olduğunu belirtmekle birlikte bağımsızlık yolunda taviz verilemeyecek şartlarını bıkip usanmadan dünyaya ilân etmiştir. Meclis tarafından Atatürk'ün şahsına verilmiş olan bu unvan ve rütbe, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'nin eriştiği moral, güven ile güç seviyesini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca, sonrasında gelecek olan ezici üstünlüğün sonucunda elde edilecek kesin zaferin bir habercisidir.

Serdar YURTSEVER

KAYNAKÇA

ATATÜRK, **Nutuk**, Bugünkü Dille Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Bugünkü Dille Yay. Haz. Ali Sevim, İzzet Öztoprak, Mehmet Akif Tural, Atatürk

Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006.

Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri VI, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1991.

Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, Bugünkü Dille Yay. Haz. Ali Sevim, İzzet Öztoprak, Mehmet Akif Tural, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006.

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Tek Adam Mustafa Kemal 1919-1922**, Cilt II, 18. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

ÖZKAYA, Yücel, SARAY, Mehmet, BALCIOĞLU, Mustafa, vd., **Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Hayatı**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2003.

SONYEL, Salahi R., **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika**, Cilt II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2003.

TBMM Kavanin Mecmuası, Devre I, C I, Üçüncü Basılış, TBMM Matbaası, Ankara 25 Mart 1943.

TBMM ZC, C.12, Ankara 1958.

YALÇIN, Durmuş, AKBIYIK, Yaşar, AKBULUT, Dursun Ali, vd., **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

30/10/2024 tarihinde

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturke-gazilik-unvani-ve-maresallik-rutbesinin-verilmesi/?pdf=3787>

adresinden erişilmiştir